

Ювілеї

Мирон КАССАРАБА

ПРАЦЯ НА БЛАГО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Слово про визначного історика
і фольклориста Григорія Дем'яна

Myron KASSARABA. Work for Welfare of Ukrainian Culture (Notes on Outstanding Historian and Folklore Scholar Hryhorii Demyan).

Спостерігаючи, як у 70-80-их рр. ХХ ст. відбувається руйнування села, а разом з тим і загибель питомої народної культури, я вважав, що особисто для її збереження повинен зробити також свій скромний внесок. Тому вирішив їхати в села і записувати фольклор. Цим необхідно було зайнятися негайно, оскільки знавці народної творчості – люди старшого покоління відходять у вічність, а молодь під впливом індустріалізації і глобалізації значно слабше стала засвоювати традиції предків. У цій справі допоміг мені художник Дмитро Парута, віддавши свій портативний магнітофон у необмежене користування, а історик Ярослав Ісаєвич пообіцяв познайомити з досвідченим фольклористом Григорієм Дем'яном, який працював тоді вчителем історії в одній із сільських шкіл Чернівецької області. Зустріч з паном Дем'яном незабаром відбулась на одній із конференцій, присвяченій народній творчості, у львівському Товаристві охорони пам'яток історії і культури, які організував керівник Товариства Ігор Кудин. Григорій Васильович зі щирою радістю сприйняв моє нове захоплення. Цей рудуватий коренастий з енергійним і вольовим обличчям чоловік був радий моїй ініціативі й ще більше заохотив мене до здійснення суспільно корисної праці. З перших слів виявився доброзичливим, щирим і по-дитячому добрим. Пообіцяв постачати мене інструктивними вказівками з методики збирання фольклору. А я дав п. Дем'яну свою львівську адресу, і ми домовилися, що коли тільки буде у Львові, зупинятиметься у мене. Таким чином появилась можливість періодично спілкуватися з цією непересічною особистістю. При наших кон-

тактах Григорій Васильович заряджав мене новими порціями енергії і завзятістю до праці на користь рідного народу. Завжди щось привозив: або питальник для збирачів фольклору, або нову свою статтю, надруковану у пресі, або збірку народних балад, підготовлених до друку. Довідавшись, що я почав колекціонувати художні картини, дарував мені роботи своїх знайомих митців: Ольги Плешкан, Остапа Оброци, Мар'яна Маловського. Пан Дем'ян також замовив для мене у косівського гравера І.Пантелюка екслібрис, яким незабаром я уже міг користуватися.

Заворожувала його невтомна працьовитість. Цілеспрямований і докладний у роботі. Був людиною слова, мав почуття обов'язку і високої дисципліни. Ніколи не згаяв даремно ні однієї хвилини. Приїхавши вранці до Львова і цілий день пропрацювавши у бібліотеках чи архівах, увечері приходив до мене і зразу починав переглядати книжки домашньої бібліотеки і робити різні бібліографічні нотатки. Я мимоволі якоюсь мірою порівнював його з нашим титаном праці Іваном Франком.

Зі мною поводився щиро і доброзичливо. Називав мене, як це було прийнято в ОУН – “друже Мироне”. Я був гордим з такого ставлення до мене Григорія Васильовича. Не тільки форма звертання, але й усе життя пана Дем'яна було взірцем справжнього українця-патріота. Національний гарт дістав ще з дитинства, всмоктавши його з молоком матері. Адже народився у селі Грабівці біля гори Маківки, де Українські Січові Стрільці прославили себе відчайдушною перемогою над московським окупантом ще 1915-го року. Там же активно діяли українські повстанські загони і у 40-50-их рр. ХХ ст. Його юнацькі роки проходили у центрі тих буремних подій. Рвався добровольцем до лісу. Але районний провідник сказав, що свідомі українці нам потрібні і на майбутнє, тому своє життя повинен берегти. І Григорій Васильович став борцем на захист і збереження української культури. Все, що він робив, було спрямоване для збагачення і прославлення українського народу. Завжди поводив себе як український націоналіст, а це: спартанський спосіб його життя, був надзвичайно скромним, не кури́в, не вживав алкоголю. Останнього вчив молодь. Казав, що справжній патріот не має права руйнувати свій організм нікотином і алкоголем, оскільки кожен українець повинен бу-

ти не тільки духовно, але й фізично здоровим, щоби повноцінно працювати для користі і добра свого народу.

І він постійно втілював у життя ці заповіді. Працюючи вчителем, організував у школі історико-краєзнавче товариство, в якому особливо активно діяв відділ фольклористики. Під час канікул возив своїх учнів історичними місцями України. При цьому виховував у дітей любов до українського народу і рідної культури. А у вільний від шкільних занять час брав у напечник магнітофон (колись він був великим і важким) з бобінами і мандрував по селах, записуючи різні зразки фольклору. Потім розшифровував записане. А також, де тільки було можливо, збирав спогади про українських культурних і політичних діячів. Його патріотично-просвітницька робота не уникла пильного ока КГБ. Протягом трьох днів у нього проводився обшук, який здійснювали десять кагебістів зі Скольного, Стрия і Львова, але, на щастя, у цей момент компрометуючої самвидавної літератури не знайшли. Все ж "неугодного" вчителя звільнили з роботи у Славську, де він до 1974-го року викладав історію школярам. У Львівській області йому не дозволили працювати. Зміг влаштуватись тільки у школі села Веренчанки Заставнівського району Чернівецької обл. Так покарали національно свідомого українця, відлучивши його від рідних і близьких. Але "впертий бойко", як називав себе завжди Григорій Васильович, і тут робив свою роботу. Знову організував у школі таке ж товариство. Діти записали багато різних зразків фольклору від своїх рідних і знайомих. Пан Дем'ян далі займався фольклорною діяльністю, знову їздив зі школярами визначними місцями України. Разом з дітьми створив музей історії Веренчанки. Здібним своїм учням допомагав вступати на історичний факультет і філологію – українську мову та літературу Львівського та Чернівецького університетів. Багато з них тепер працюють істориками і філологами. Навіть партійні функціонери не могли не відзначити багатьох позитивних рис Григорія Васильовича. У характеристиці, виданій дирекцією і партійною організацією Веренчанської школи читаємо таке: *"...він показав себе досвідченим й ініціативним педагогом, умілим організатором дитячого колективу... Особливо добре під керівництвом Г.В.Дем'яна проводиться робота шкільного історико-краєзнавчого товари-*

ства. Учням успішно прищеплюються... нескладні навички дослідної роботи... Тов. Дем'ян Г.В. часто виступає зі статтями і повідомленнями науково-дослідного змісту в республіканській і місцевій пресі. Сумлінний у роботі, скромний у поведінці, він заслуговує на повагу громадськості". Як бачимо, правда завжди залишається правдою.

Дійсно Григорій Васильович був надзвичайно скромним і в побуті, і в громадському житті. Нехтував особливими вигодами. І в спеку, і в негоду подорожував по селах. Одного разу приїхав до нас, маючи високу температуру. Наступного дня хотів податися у якесь село записувати фольклор, але я повів його до доктора Ней, що була досвідченим ендокринологом. Встановила, що підскоки гарячки пов'язані із порушеною функцією щитовидної залози. Призначене лікування дало позитивний ефект. Повинен був далі постійно перебувати на диспансерному обліку. Але не мав часу при відносно задовільному самопочутті ходити до лікарів.

Був для мене прикладом, як треба спілкуватися з людьми. Приїхавши у зовсім чуже село, бездоганно умів наводити контакти з селянами. Легко знаходив з ними спільну мову чи то на вулиці, чи біля церкви. Швидко ставав для них своїм і близьким. До нього горнулися і старші, і молодь. Одного літа ми поїхали з п. Дем'яном до Вигоди біля Болехова. Зупинилися у санаторії "Лісник", у якому нам забезпечив місце головний лікар п. Василь Гаджун, прекрасна людина і свідомий українець. Із санаторію ми їздили автобусами до навколишніх сіл записувати фольклор. Я вийшов у Витвиці, Григорій Васильович поїхав далі в Лужки. Увечері ми повернули на нашу базу. Пан Дем'ян у гарному настрої розказував, як він організував молодь і спочатку від неї, а згодом від старших людей записав багато пісень. Я зробив значно менше, тому заздрих його щастю на "добрий улов". Але Григорій Васильович завжди хвалив мене і у своїх статтях, які публікувалися у пресі, згадував моє прізвище, називаючи активним фольклористом. Думаю, що його похвали були перебільшені. Але він щиро тішився, якщо хтось робив хоч невелику роботу для української культури і вірив, що похвалою заохотить до більшої праці. Завдяки панові Дем'яну у листопаді 1987-го року я брав участь у Всеукраїнському з'їзді фольклористів. Там Григорій Васильо-

вич познайомив мене з поетом Борисом Олійником і етнографом Василем Скуратівським. Останній подарував тоді мені свою прекрасну книгу "Берегиня".

Коли настала незалежна Україна, Григорій Васильович переїхав до Львова. Почав працювати в Інституті народознавства НАН України. Тепер усі свої сили віддавав творенню мартирологу воїнів УПА. Далі їздив по селах і збирав дані про повстанців кожного села, про місце і обставини їхньої загибелі. Казав, що цю роботу необхідно проводити першочергово, поки ще живуть свідки буремних повстанських подій. Жив у спартанських умовах. Ночував у кімнатці Інституту, яка вдень була робочим приміщенням.

Одного разу я зустрів п. Дем'яна, і він сказав, що п. Слава Стецько наказала йому балотуватися до Верховної Ради від Конгресу Українських Націоналістів. Ішов депутатом від Сколівського, Турківського і Старосамбірського р-нів. Там для виборців він був своїм рідним ще з часів радянського режиму, коли у кожному селі записував фольклор. Тому виборчу кампанію легко виграв. При нечастих зустрічах у Львові скаржився, що депутатська робота значно обмежила його науково-дослідницьку діяльність. На наступний термін уже не балотувався. Повернувшись до Львова, весь час і всі сили віддавав улюбленій справі. Окрім записаних десятків тисяч зразків фольклору і понад тисячі статей, опублікованих у періодичній пресі, вчений склав бібліографію творів письменників, яких замовчувала радянська влада, видав цілу низку книг про діячів української культури, серед них такі солідні праці, як "Таланти Бойківщини" на 323 ст., "Грабовець" – 383 ст., "Повстанський мартиролог Сколівщини" – 424 ст., "Степан Бандера та його родина..." – 566 ст., "Українські повстанські пісні 1940-2000 років" – 581 ст., "Генерал УПА Олекса Гасин – "Лицар" – 645 ст. і багато інших.

У Львові отримав двокімнатне помешкання на сьомому поверсі у панельному будинку, збудованому на окраїні міста. Більша кімната – повністю у стелажах, на яких тісно покладано тисячі книг і папок з різними матеріалами. У маленькій теж одна стіна заставлена книгами, під другою диван, а напроти стіл з комп'ютером. Знову надзвичайна скромність і такі ж, як завжди, спартанські умови життя. Хоча ми тепер мешкали в одному місті, але бачилися набагато менше порівняно з

попередніми десятиліттями. Григорій Васильович був занурений у свою роботу, а я також працював над медичним підручником, яких українською мовою у нас майже не було.

Сталося так, що останні два роки я зовсім не зустрічався з п. Дем'яном. І ось наприкінці минулого року зателефонувала мені п. М.Сваричевська, повідомила, що Григорій Васильович серйозно хворий і попросила відвідати його. Я зразу поїхав до свого давнього і доброго приятеля. Пан Дем'ян відчинив мені двері. Порівняно з тим, як я його бачив останній раз, схуд, був менш активним і виглядав ослабленим. Сказав, що значно понизився у нього зір. Проте на здоров'я не скаржився, а наявні зміни вважав віковими. Даліше займається науковими дослідженнями. На моє зауваження, що йому необхідно зробити докладне медичне обстеження і проводити постійне лікування, відповів, що кілька місяців тому лежав у лікарні, що йому поставлено діагноз цукрової хвороби, від якої він кожного дня заживає ліки. І все ж на моє прохання через кілька днів, хоч було йому важко, ми все-таки поїхали в ендокринологічний диспансер, де було зроблено багато обстежень організму. На щастя, виявилось, що майже всі їхні результати були нормальними. Це мене у певній мірі заспокоїло. І все ж такі хворі повинні бути під постійним лікарським наглядом. Окрім того, необхідно зупинити падіння зору, а також приймати ще ліки, які би поліпшували обмінні процеси і кровопостачання головного мозку, яке суттєво при діабеті погіршується. Проте, за словами хворого, з моменту виписки з лікарні, ніхто з дільничних медиків його не відвідав і йому не робилися ніякі обстеження.

Мушу зазначити, що стільки уваги надаю медичним справам лише тому, що п. Дем'ян, міг би ще багато зробити для української культури і науки. І при налагодженій охороні здоров'я його самопочуття навіть при наявній недужі повинно бути значно кращим. Українська держава, для якої Григорій Васильович працював усе життя, має таких людей, як він, узяти під особливу охорону, дбати про них і берегти їх, бо це справжній скарб нації.

Оскільки був час, коли ми з п. Дем'яном досить інтенсивно листувалися, не можу не навести декілька його листів, або витягів з них, у яких видно невгамований потяг ученого до суспільно-корисної праці, широкий обсяг його наукових за-

цікавлень, його доброзичливу і щирю натуру. Інформація подана у багатьох листах може бути посібником для фольклористів і краєзнавців.

Дорогий Мироне Мар'яновичу!

Ви чудово задумали. Справді за фольклор населення містечок майже ніхто зараз не береться, а скільки унікального можна записати від українського робітництва, особливо в Прикарпатті. Я сам з тою думкою носився, але все якось більше манило село, до якого звик, пріріс від самого початку свого існування.

Отже щиро Вам бажаю удач.

При записі пісень значна частина виконавців старається перед мікрофоном прискішувати темп співу, упускати повторення тощо. Тому за цим доводиться стежити і тактовно просити співати так, як це робиться у звичайній побутовій ситуації.

Початок липня у мене піде ще на передрук минулорічних матеріалів, а там вирушу на Східну Бойківщину...

Щиро бажаю Вам захоплюючих знахідок!

Ваш Дем'ян

27/VI. 80 р.

Веренчанка

* * *

Веренчанка,

19 березня 1981 р.

Дорогий Приятелю!

Прошу вибачення, що я раніше не відгукнувся. То грип мучив, то перевірки школи, а там готував матеріал до друку про перебування Івана Франка на Бойківщині, до того ж, терміново... Не встиг ще навіть шостого тому фольклорно-етнографічних матеріалів "Бойківщина" додрукувати. Але в цьому місяці мушу з нею впоратись хоч би не спав...

...Для Вас пересилаю книгу "Фольклорна практика"...

...Очевидно підготую з часом дещо для їх рубрики "Пошук" [для журналу "Жовтень". – М.Кассараба]. Взагалі призбиралось чимало. Бракує часу обробити то як слід. Як би вони могли опублікувати... міг би за кілька днів вислати їм кілька пісень про Івана Франка з відповідною вступною статтею. А ще більше є народних пісень на його слова...

Щиро дякую Вам за всі турботи.

Сердечний уклін Вам, Дружині, дітям!

Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка

13 червня 1981 р.

Дорогий Приятелю!

Ви так багато робите для мене, для моїх

фольклорно-етнографічних занять, що я довіку, очевидно, не зможу Вам належним чином віддячитись. Сердечно дякую за магнітофонні стрічки, за катушки, за Стрий!

Зараз кожну хвилину, вільну від роботи в школі, стараюсь використати для впорядкування і передруку збірника матеріалів про життя і творчість обдарованого художника Остапа Оброци, який помер у 48-річному віці. 22 червня йому б виповнилося 50 років. До збірника ввійдуть список творів, щоденник, листування, спогади про художника, бібліографічні покажчики публікацій його творів та матеріалів про нього, участь у виставках тощо. Це до відпустки, яка в мене починається 26 червня. А тоді – фольклор.

У Львові буду, мабуть, десь наприкінці червня.

Доброго Вам, Родині здоров'я, щасливого літа!

Щиро Ваш Дем'ян

* * *

Лісковець,

7 липня 1981 р.

Дорогий п. Мироне!

Вчора пішки через гору Близницю перейшов з села Ялинкуватого до с. Лісковець на Закарпатті. Влаштувався у селянина Дідика Василя і почав роботу над записами фольклору. Сьогодні збирається кілька свашок і буду пробувати записати від них закарпатський варіант бойківського весілля...

...Місяця тут дуже гарні, люди доброзичливі.

Від усієї душі вітаю Вас і родину, а також сердечно дякую за притулок, за допомогу з лікуванням!

Щиро Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка

10 грудня 1981 р.

Дорогий Друже!

...Тепер маю багато роботи до кінця року у зв'язку з підготовкою "Словника Лесі Українки". До речі, чи не траплялося Вам щось записувати на слова цієї поетеси або про неї? Може, Вам відомо щось про дерева, посаджені на її честь? Я би включив ці відомості до тих довідкових статей, які готую.

Сердечно кланяюсь Вам, Дружині, дочкам.

Будьте здоровенькі.

Щиро Ваш

Дем'ян

* * *

Веренчанка,

28 січня 1982 р.

Дорогий Друже!

З великою приємністю повідомляю Вам, що Івано-Франківська обласна молодіжна газета надрукувала в номері за 9 січня 1982 р. статтю: "Нові записи

фольклору”, тобто про Вашу справді самовіддану і невтомну працю над пошуками та записами духовних скарбів нашого народу.

Щиро вітаю Вас з цієї нагоди і бажаю Вам нових чудових знахідок!

Чи не доводилось Вам записувати чогось такого, де мова йде про події, назви, елементи побуту ще з княжих часів (мечі, бояри, князі тощо; може, де згадується давній Київ чи Галич?). Я б це включив до виступу на науковій конференції, яка планується в Івано-Франківську...

З найкращими побажаннями

Щиро Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка,
22 лютого 1982 р.

Дорогий Друже!

...М.Мишаничеві я десь тиждень чи півтора тому вислав і пісню, яку Ви записали від мами, разом з іншими подібними матеріалами для нотації мелодій.

Свою залозу лікую. Стало набагато краще.

Весь вільний час працюю над фольклорними та етнографічними матеріалами, то над літературно-краєзнавчими, а то доводиться дещо робити й суто лінгвістичне, як наприклад, добірка “Веселка в народних назвах та повір'ях”.

Щиро бажаю Вам, усім Вашим рідним всякого добра та здоров'я!

Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка,
16 травня 1982 р.

Дорогий Краєне!

Відкладав з відповіддю на Вашого листа, бо хотів разом з ним надіслати ґрунтовний матеріал, про який Ви вже не раз говорили, а воно не вийшло: то школа з'їдає надто багато сил і часу (не учні, а школа), то здоров'я вибиває з колії. Взагалі за цей рік я зробив так мало (маю на увазі щось солідне), що аж страшно...

До речі, Б.Луканюк веде облік зафіксованих на Бойківщині народних пісень по селах (хто, коли, де і скільки записав). Варто б туди й Ваші відомості подати...

Щиро кланяюсь Вам, Дружині, дівчаткам!

Ваш Дем'ян

* * *

Чернівці,
20 червня 1982 р.

Дорогий Друже!

Добре, що Петро Арсенич погодився на Вашу пропозицію. Може, якраз щось вдасться зробити. Він

пише, що десь там, у Щ.Сельського бував І.Франко. Якщо то так, то це більше додасть аргументів для реставрації будівлі. Дуже гарна Ваша стаття для газети, а журнальний варіант, напевно, ще кращий, бо Ви за що беретеся, бачу не перший раз, робите солідно, справді по-науковому...

...Ношуся з думкою про записи в Стрийському, Самбірському, Великоберезнянському, ще в Сколівському і Воловецькому районах, не дає спокою Турківській. А що встигну – не знаю...

Тут, у лікарні мав досить добрі можливості для розшифровування минулорічних записів...

Щиро кланяюсь Вам

Ваш Дем'ян

Я запропонував тоді робити клопотання про реставрацію вілли нашого вченого д-ра Щасного Сельського, дійсного члена НТШ, у якій він мешкав на поч. ХХ ст. у Вигоді за Болеховим.

Пан Дем'ян цього листа написав з Чернівецької лікарні, де перебував на лікуванні.

* * *

Тухля
23 липня 1982 р.

...Як Ви вважаєте, чи не доцільно було б для інститутської газети “Медичні кадри” у зв'язку з сторіччям написання “Захара Беркута” підготувати статтю: “Захар Беркут” в образотворчому мистецтві” або “Захар Беркут” в театрі і кіно”?

Матеріал маю досить багатий...

* * *

Веренчанка
3 вересня 1982 р.

...Наприкінці своїх мандрів натрапив на дуже цікаві матеріали про композитора Остапа Нижанківського, громадську діячку і збирачку народних вишивок Ольгу Бачинську із Стрия, письменника Олексу Бобикевича тощо. Хотів відразу попрацювати над ними (частину перефотографував), та брак часу зараз...

* * *

Веренчанка
30 листопада 1982 р.

Дорогий Друже!

Недавно одержав 33-й том творів Івана Франка, прочитав його працю про Остапа Терлецького, в якій згадується й Щасного Сельського. Здивувала мене оцінка діяльності цієї людини, яку дали автори до стор. 495 (а Франко його згадує на 306 с.). Вони назвали його буржуазним лібералом. Це неприємне трактування. Наскільки пригадую, у Вас він фігурує по суті як революційний демократ.

Зараз я продовжую розшифровувати записи пісень, зроблені в 1981 році, а ще чекають матеріали

1982 року. Боюся, що втону в цьому всьому. Велика маса прози, спогадів про письменників, композиторів та інших діячів культури...

Щиро кланяюсь Вам, Дружині, дівчаткам.

Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка

13 грудня 1982 р.

...Був я вчора в Ольги Пleshкан. При тій нагоді записав на магнітофонну стрічку її автобіографічну розповідь з цікавими згадками про Івана Франка, Олену Кульчицьку, Василя Стефаника, Олексу Новаківського та ін. Вона живе з дочкою добре відомого Вам діяча радикальної партії Северина Даниловича Євгенією. То ж і від неї децю занотував...

* * *

Веренчанка,

23 січня 1983 р.

Дорогий Друже!

Зворушила мене Ваша посилка. Чудовий папір (я досі друкував машинописні збірники фольклору на дуже поганому) і якраз до речі стрічки. Тепер все дуже знадобиться, бо треба багато друкувати.

Зараз вертаю з подорожі в Сторожинецький район, де записав 8 переказів про походження населених пунктів та децю з етнографічного матеріалу.

Ваші ономотологічні легенди і перекази, що стосуються карпатських населених пунктів, прошу надіслати...

Сердечно дякую Вам за все-все, що Ви зробили для мене!

Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка,

30 березня 1983 р.

Мій добрий і дорогий Друже!

...Завтра, правдоподібно, поїду з дітьми на екскурсію по літературно-мистецькому Покуття, постараюся провести невелику зустріч своїх школярів з Ольгою Пleshкан...

Ще раз у письмовій формі щиро дякую Вам за гостинність, за неоціненну допомогу для моєї роботи над фольклорними та етнографічними матеріалами.

Сердечний уклін Вам, Дружині, дівчаткам.

Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка,

14 квітня 1983 р.

Дорогий Друже!

Ще раз відвідав Ольгу Пleshкан і можу тепер надіслати Вам два її твори...

Знаючи Ваше виняткове ставлення до творів мистецтва, передаю також авторський естамп ліногравюри передчасно померлого Остапа Михайловича Обрози із його серії портретів "Видатні діячі Бойківщини" – "Художник Григорій Смольський"...

Продовжую роботу над фольклором. І в Товариство треба би до літа підготувати хоча б два чергові томи "Бойківщини". Отже, треба відстукати на машинці понад 1000 аркушів. Це 30 днів по десять годин роботи. Чи нашкребу стільки часу попри школу – не знаю.

Щиро кланяюсь Вам, Дружині, дівчаткам!

Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка,

17 жовтня 1983 р.

...Готується до друку збірник народних голосінь та похоронних пісень. Він ввійде до багатотомної серії "Українська народна творчість" – своєрідної класики нашого фольклору. Я б дуже хотів, щоб там і Ваші матеріали були.

Голосіння важкувато записувати, але ж Ви – Кассараба.

* * *

Веренчанка,

7 листопада 1983 р.

У ці дні, очевидно, посиджу над рецензією на збірник пісень у записах Івана Вазилевича, а якщо встигну, то попрацюю ще над статтею. До речі, чи не буде у Вас щось із пісень на слова Юрія Федьковича? Якщо є, то при бажанні надішліть текст і ноти. Звичайно, в тому випадку, коли б Ви погоджувались, щоб десь дати журнальну добірку до ювілею...

* * *

Веренчанка,

14 листопада 1983 р.

...Архип Данилюк опрацьовує "Словник дослідників матеріальної і духовної культури укр. народу". Якщо у Вас досі таких відомостей ніхто не брав, то дуже прошу надіслати мені, зокрема... [паспортні дані, відомості про обсяг, зібраних матеріалів і т. д. – М.Кассараба]...

* * *

Веренчанка,

7 лютого 1984 р.

...Товариством і музеєм "Бойківщина" в Самборі я трохи займався. В журналі "Архіви України" (1970, № 5) є моя стаття про його діяльність з обширними посиланнями. Є в мене деякі джерела й архівні (Щоденник роботи музею і т-ва, спогади Михайла Скорика тощо)...

В Самборі зберігався у міському архіві чималий фонд т-ва "Бойківщина", але його, правдоподібно, передали у Львів... Я в себе маю лише 1, 5, та 11-й випуск. Повний комплект має бути в бібліотеці Етнографічного музею, якщо його не запхали в спецфонд.

Жаль, що вже нема Михайла Скорика: він міг багато чого сказати. То була дуже доброзичлива і ерудована людина. До того ж, мав навіть на схилі літ дуже добру пам'ять. Чимало я позаписував від нього, але то лише краплина з того, що знала ця людина. Про нього у "Нашій культурі" № 11 за 1979 рік була надрукована моя невеличка стаття. Її назва "Етнографічна діяльність Михайла Скорика"...

* * *

Веренчанка,
4 квітня 1984 р.

...Був я кілька днів у Києві. Головно шукав матеріалів для музею в Заставні...

Мав я там щасливу нагоду оглянути велику виставку "Шевченко-художник", на якій експонується значна кількість оригіналів нашого геніального поета... То така краса, що можна годинами стояти і милуватись кожним твором. Навіть найкраща репродукція не здатна повністю передати того, що є на оригіналах. ...у Львові ...до середини квітня... ще діятиме виставка в музеї українського мистецтва..., присвячена Т.Шевченкові. Її теж варто подивитися. Дуже варто...

* * *

Веренчанка,
21 червня 1984 р.

...Щойно закінчив розшифровувати нар. пісні з Бойківщини, які записав Р.Ф.Кирчів (всього 336 пісень та коломийкових циклів)...

* * *

Калуш
30 липня 1984 р.

Дорогий Краяне!

Щойно одержав з Києва листа, у якому Галина Василівна Довженок просить записати і надіслати їй для майбутньої книги такі зразки дитячого фольклору:

Різні пісеньки і віршики..., дражнили, скоромовки, лічилки і т. д...

Записи найкраще робити від самих дітей у будь-якій місцевості України, можна і від старших людей..., але перевагу надаються власне маленьким виконавцям. Доцільно фіксувати і віршовані прозивалки.

Наступного року у вид-ві "Вища школа" вийде книга Г.Гуць "Ю.Федькович і західноєвропейська література". ...Книга гарна і змістом і оформленням.

Якби Ви могли через книгарню, а ще краще книготоргівельне управління якогось району м. Львова вплинути, щоб замовили їх більше... книга варта уваги...

Добра і здоров'я Вам, Дружині, діточкам!

Щиро Ваш Дем'ян

* * *

Веренчанка,
9 березня 1984 р.

Вашого листа і фотографії мені переслали з Калуша. Вони дуже цінні, бо там бачу і Р.Іваничука, і Р.Братуня, і П.Головатого і, здається, Г.Нудьгу... Коло цієї могили я вже був і фотографував, щоб мати на своїй плівці...

Щиро дякую за добре слово про публікацію в "Жовтні"...

* * *

Гусятин,
22 вересня 1984 р.

Дорогий Друже!

Сюди завели мене фольклорні дороги: хочу в цих околицях децю позаписувати з пісенного фольклору. А Вам спішу повідомити, що десь незабаром ІМФЕ АН УРСР спільно з Правлінням Укр... т-ва охорони пам'яток історії та культури готуються провести в Києві нараду збирачів фольклору західних областей України. Запитували мене, кого ще варто запросити і, певна річ, я запропонував Вас...

Цього року в школі завантажений дуже незручно. Мало часу лишається для моїх улюблених занять.

Щиро кланяюсь Вам, Дружині, дітям!

Ваш Дем'ян

* * *

Київ,
30 березня 1985 р.

...Тепер приїхав на пару днів до Києва, щоб призбирати децю про творчість письменників Є.Бохенської, Д.Йосифовича, Ф.Заревича, літературознавця Т.Реваковича тощо... Знайшов чималу збірку фольклорних записів Є.Бохенської, які числилися в ІМФЕ АН УРСР під позначкою "Збирач невідомий", виявив також цікавий рукопис етнографічної праці про циганів Михайла Зубрицького тощо...

* * *

Веренчанка,
6 травня 1985 р.

...Сердечно дякую Вам за М.Семенка. У Чернівцях його... я не зміг придбати. Отже, дуже тішуся, що завдяки Вам матиму його.

Вашому знайомому молодому фольклористові радо допоможу, чим зумію...

* * *

Веренчанка,
28 грудня 1986 р.

Дорогий Друже!

Сердечно вітаю Вас, усю Вашу добру і милу родину з Новорічними святами! Щиро бажаю всім Вам доброго здоров'я і сил для дальшої праці над усіма ділянками медицини і культури, яким Ви присвячуєте свою невтомну вдачу, світлий розум і найкращі, невичерпні поривання душі!

Пише мені С.Мишанич з Києва, що готуватиме академічний збірник опришківського фольклору. Дорогий Мироне, там мусять бути і Ваші записи (пісні, коломийки, легенди, перекази). Дещо у Вас уже є, щось ще можна буде записати. Також прошу відправити кращі свої матеріали для збірника "Сучасні записи фольклору".

Наша місцева газетка надрукувала моє повідомлення "Свято в Підліссі", де є згадка і про зустріч дітей з Вами...

Ваш Дем'ян

* * *

Самбір,
Без дати

Дорогий Мироне!

Доземний уклін Вам і родині за все-все, що Ви зробили і робите в царині нашої культури! Щиро бажаю Вам добра, здоров'я, радості і щастя в Новому 1988 році!

Завжди Ваш Дем'ян

* * *

Київ,
27.VI.88 р.

Дорогий Друже!

Щойно вкинув у скриньку листа до Вас, а тоді згадав, що забув ще одну цікаву річ повідомити. У видавництві "Молодь" десь у четвертому кварталі вийде нова чудова книга Василя Скуратівського "Посвіт". Оформлення теж гарне. Кажуть, що краще, як у "Берегині"...

З фольклористики появилася другий том "Балади" і "Чарівна торба" (казки, легенди, перекази і пісні одної людини Топляка-Козака з Закарпаття, упор. Іван Сенько).

Ваш Дем'ян

* * *

Київ,
27 червня 1988 р.

Дорогий Мироне!

Щойно (ото тепер) вияснив справу про можливість зняття копії магнітофонних записів, на яких зафіксовано виступи учасників останньої республі-

канської наради збирачів фольклору (- Я просив такі копії, оскільки хотів перенести їх на папір.). На мого листа, що я написав відразу після Вашого звернення, Михайло Пазяк не відповідав. Каже, що не одержав. Коли ж я запитав уже усно, він:

- А навіщо цього?

- Там є чимало цікавого з досвіду роботи тощо. Потім передрукується цей матеріал і у Вас буде, і нам пригодиться, - кажу.

- Знаєте, краще не треба. Ми мали всякі клопоти після тої наради...

Ось таке. Але через якийсь час, думаю, зробимо копію без нього. Інші дадуть.

Отже, найголовніше, що хотів Вам написати.

Літом думаю десь трохи поїхати ще за фольклором. Але з тиждень посиджу в хаті, бо мушу написати пару статей для друку і дві рецензії, скласти перелік занедбаних пам'яток історії та культури на Львівщині, які треба взяти під охорону і впорядкувати, в тому числі могили письменників Євгенії Бохенської в Голешові біля Жидачева, Дм.Йосифовича і Федора Царевича в Скольому, славного будівничого Луки Снігура в Погарі на Сколівщині та інше.

А ще кілька статей треба терміново зробити для Укр. літ. енциклопедії та Енциклопедії укр. мистецтва...

Сердечний уклін Вам, Дружині, дітям!

Завжди Ваш Дем'ян

* * *

Дорогий Мироне, Друже мій добрий!

Колядками і щедрівками сердечно вітаю Вас з родиною в Новому, 1989 році! Хай він несе Вам і всім Вашим рідним такі ж життєві удачі, якими користуються герої цих наших величальних народних пісень!

Тужу за зустріччю з Вами, та вірю, що десь скоро нам удасться це зробити і поговорити про спільні фольклорні справи. Цього літа я працював трохи на Кубані.

Готується до друку збірник міфологічних легенд. С.Мишанич просить надсилати йому такі матеріали про походження неба, зір, гір, рік, озер, землі, демонів, великанів і т. д.

Завжди Ваш Дем'ян

29 грудня 1988 р.,

с. Веренчанка

Це останній лист Григорія Васильовича до мене. Далі почалися буремні події, пов'язані з відновленням Української державності, у яких ми брали участь на різних ділянках політичної боротьби і тому, мабуть, особисто менше спілкувалися.

м. Львів, 15 березня 2009 р.